

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน

Participation of People in Environment Public Policy of the Upper Southern Provincial Health Assembly

ชนิษฐา หอมตะโก / Kanitta Homtako

มหาวิทยาลัยศรีปทุม / Sripatum University, Thailand

E-mail: nisura28@gmail.com

ประวัติบทความ

ได้รับบทความ 30 มกราคม 2562 แก้ไข 21 กุมภาพันธ์ 2562 ตอบรับ 22 กุมภาพันธ์ 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน และศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีส่วนร่วม จำนวน 295 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและโฟกัสกรุป ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ด้านจิตสาธารณะในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด

ความสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, นโยบายสาธารณะ, สิ่งแวดล้อม, สมัชชาสุขภาพจังหวัดภาคใต้ตอนบน

Abstract

This study examines the level of participation of people in environment public policy of the upper southern provincial health assembly, compares the level of participation of people into the classification according to individual factors of different sex, age, level of education, occupation, income, and factors that influence participation of people. Both quantitative and qualitative research methods were employed in this study. The samples of 295 who are participation of people. The research tools using in quantitative research are questionnaire, statistics were used frequencies, percentages, means, standard deviations, t-statistics are analyzed, methodologies include the one-way analysis of variance (ANOVA) and LSD's Multiple Comparison Test. Qualitative research use in-depth interview participant observation and focus group. Results show that the level of participation of people in environment public policy of the upper southern provincial health

assembly, with the high level stands at 4.05. The level of participation of people is classified by individual factors. It is also found that sex, age, level of education, occupation, and income are related to the level of participation of people with significance at .05 levels. Factors influencing the participation of people found that in the public mind in the community, the highest level.

Keywords: Participation of People, Public Policy, Environment, Upper Southern Provincial Health Assembly

บทนำ

วิกฤตการณ์ของประเทศไทยทางด้านสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นทั้งด้านขยะ น้ำ อากาศ โดยส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศ สถานการณ์มลพิษ 2559 มลพิษชุมชนเพิ่ม 1.9 แสนตัน 43% กำจัดไม่ถูกต้อง พบกากอุตสาหกรรมอันตรายกว่า 2.8 ล้านตัน 65% จัดการไม่ถูกต้อง ด้านอากาศวิกฤติ 3 พื้นที่หมอกควันภาคเหนือ ฝุ่นหน้าพระลาน สระบุรี และ VOCs มาบตาพุด ระยอง ส่วนคุณภาพน้ำ แม่น้ำ-แหล่งน้ำนิ่ง 43% พอใช้ 23% เสื่อมโทรม ชี้อายุปล่อยทิ้งไม่บำบัด ด้านเหตุร้องเรียน-อุบัติเหตุ โรงงาน ถูกร้องมากที่สุด 61% น้ำทะเลชายฝั่งร้อยละ 7 อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม และร้อยละ 2 อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก ขยะมูลฝอยชุมชน ในปี 2559 เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 27.04 ล้านตัน หรือประมาณ 74,073 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ประมาณ 190,000 ตัน ร้อยละ 0.7 โดยเป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร 4.20 ล้านตัน และใน 76 จังหวัด 22.84 ล้านตัน โดย 5 จังหวัดที่มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นต่อวันมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี นครราชสีมา สมุทรปราการ ขอนแก่น คนไทย 1 คน สร้างขยะโดยเฉลี่ย 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน มีของเสียอันตรายเกิดขึ้นทั่วประเทศ 3,512,069 ตัน จำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ของเสียอันตรายจากชุมชน กากอุตสาหกรรม และมูลฝอยติดเชื้อ โดยของเสียอันตรายจากชุมชนมีปริมาณ 606,319 ตัน ส่วนใหญ่เป็นซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 393,070 ตัน ร้อยละ 65 และที่เกิดขึ้นในครัวเรือน 213,249 ตัน ร้อยละ 35 เช่น แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ ถ่านไฟฉาย ส่วนกากอุตสาหกรรมอันตรายมีปริมาณ 2,850,000 ตัน โดย 1,880,000 ตัน หรือร้อยละ 65 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ขณะที่มูลฝอยติดเชื้อมีปริมาณ 55,750 ตัน ที่เกิดจากโรงพยาบาลของรัฐและเอกชน คลินิก สถานพยาบาล สถานพยาบาลสัตว์ ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตราย ซึ่งได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 75 โดยการเผาในเตาเผามูลฝอยติดเชื้อ (ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม, 2559) สถานการณ์หมอกควันภาคเหนือ คุณภาพอากาศโดยรวมอยู่ในระดับดีถึงเริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ ปริมาณฝุ่นละอองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหลายพื้นที่ PM_{2.5} เฉลี่ย 24 ชั่วโมง มีค่าระหว่าง 28-64 มคก./ลบ.ม. (มาตรฐานไม่เกิน 50 มคก./ลบ.ม.) PM₁₀ เฉลี่ย 24 ชั่วโมง มีค่าระหว่าง 42-90 มคก./ลบ.ม. (มาตรฐานไม่เกิน 120 มคก./ลบ.ม.) (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

เพื่อให้รองรับการพัฒนาประเทศไทยในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาประเทศกับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่จะตามมา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนจะต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันโดยการเคารพสิทธิของบุคคลอื่น และรักษาสิทธิของตนเองควบคู่กันไป สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองสิทธิของประชาชนสามารถมีส่วนร่วมโดยการใช้สิทธิทางตรง ตามมาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรือเจตจำนงไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณารัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้วิจัยขอยกมาตราบางมาตรามากล่าวไว้ในที่นี้ เช่น มาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู รักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ มาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน มาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชน

มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน มาตรา 253 ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลให้ประชาชนทราบ และมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม มาตรา 257(3) การปฏิรูปประเทศต้องทำให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมาตรา 259 กฎหมายว่าด้วยขั้นตอนและแผนการปฏิรูปประเทศ ต้องระบุถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ คือ มาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ มาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน มาตรา 77 ก่อนการออกกฎหมายทุกฉบับ รัฐต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นต่อประชาชนและมาตรา 178 รัฐต้องออกกฎหมายที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และได้รับการเยียวยาจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ได้ให้สิทธิประชาชนเข้ามาส่วนร่วมมากขึ้น เพราะในอดีตประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ หรือมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่รู้ว่านโยบายที่รัฐกำหนดขึ้นมานั้น จะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม คิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของตน จนกว่าจะเกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน จึงควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างจริงจัง โดยคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า “นโยบายสาธารณะ” หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาล (decisions of government) ที่จะเลือกทำหรือไม่ทำ ซึ่งมักให้ความสนใจเฉพาะในช่วงเวลาที่กำลังจะตัดสินใจ (moments of choice) (Thomas, 1984: 1) หรือเป็นแนวทางที่รัฐบาล หรือ องค์กรของรัฐกำหนดขึ้นเพื่อการแก้ปัญหา (Jame, 1975: 5-6) ซึ่งนโยบายสาธารณะเป็นการให้อำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ (formal authorization) นำไปสู่การออกกฎหมาย กฎระเบียบ และให้อำนาจหน่วยงานที่รับผิดชอบ (Sharkansky, 1970: 1) ในการตัดสินใจให้อำนาจในการจัดสรรค่านิยมของสังคมทั้งมวลและผู้ที่ให้อำนาจในการจัดสรร ก็คือรัฐบาล (Easton, 1953: 129) โดยกำหนดเป้าประสงค์ (goals) ค่านิยม (values) และการปฏิบัติ (practices) ของโครงการของรัฐ เป็นการระบุอย่างชัดเจนว่ากิจกรรมที่เป็นแผนหรือโครงการของรัฐจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม (Harold and Kaplan, 1970: 71) เพื่อเป็นข้อเสนอสำหรับแนวทางการดำเนินงานของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือ รัฐบาล ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง (Carl, 1963: 70) ที่เป็นแบบแผนของการกระทำเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการให้สิ่งตอบแทนสำหรับความร่วมมือของประชาชน (Fred, 1979: 11) โดยรัฐบาลตัดสินใจเลือกที่จะกระทำกิจกรรม ซึ่งต้องคำนึงถึงคุณค่าของสังคมเป็นเกณฑ์โดยมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก เช่นเดียวกับ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2557: 25) นโยบายสาธารณะที่ดีต้องสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน เมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า เป็นการกระจายรายได้ ความเจริญไปสู่ชนบท หากนโยบายสาธารณะมีลักษณะในทางตรงกันข้าม จะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ยากจน ต้อยการศึกษา และคุณภาพชีวิตต่ำ ดังนั้นนโยบายสาธารณะต้องมีเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีหน่วยงานรับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ มีงบประมาณสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสิ่งสำคัญต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชน โดยกระบวนการแห่งการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม, ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน นำไปสู่การปกครองของประชาชนและให้พื้นที่จัดการตนเอง โดยชุมชนท้องถิ่น

ความท้าทายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ต้องเป็นศูนย์ประสานงาน สนับสนุนส่งเสริมศักยภาพของประชาชน ทูทางสังคมที่มีอยู่ให้เข้าร่วมกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบการดำเนินงานตามนโยบาย จากองค์กรภาคีเครือข่าย ผู้นำในพื้นที่ การติดต่อสื่อสาร ทรัพยากรการดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่จำเป็นจะต้องพิจารณาในกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม การแปลความหมาย การวางแผนทรัพยากร นโยบาย การจัดองค์การ การดำเนินกิจกรรม การประเมินผลกิจกรรม การขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ จำเป็นจะต้องตอบสนองให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของกลุ่มเฉพาะ ดังนั้น ภาคีที่เข้าร่วมก็ควรจะต้องสอดคล้องต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะประเด็นนั้นๆ อาทิ ประเด็นด้านดิน น้ำ ป่าไม้ พลังงาน ชยะ อากาศ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก เป็นต้น เพื่อการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม เจ้าภาพหลักต้องมีการทำงานแบบมีส่วนร่วม และมีความยั่งยืนในการขับเคลื่อนแต่ละประเด็น โดยขับเคลื่อนให้เหมือนเป็นวิถีชีวิต ก้าวข้ามข้อจำกัดด้านงบประมาณ ภาครัฐสนับสนุนในสิ่งที่เกินขีดความสามารถของภาคประชาชน และการสร้างฐานข้อมูล (สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์, 2558: 1-5) ที่ผ่านมาประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะมากที่สุด จึงควรเป็นผู้บอกปัญหาและความต้องการได้ดีที่สุด โดยทำข้อเสนอผ่านสมัชชาสุขภาพจังหวัด และมีตัวแทนเข้าไปประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ เพื่อนำเข้าข้อมูลสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ควรมีแผนยุทธศาสตร์เข้ามารองรับ เพื่อกำหนดเป้าสำเร็จให้ชัดเจนในแต่ละปี และรับทราบเป้าหมายร่วมกันตลอดแผนยุทธศาสตร์ที่ร่วมจัดทำขึ้น ฉะนั้นถึงเวลาที่ประชาชนต้องกำหนดอนาคตของตนเอง รวมทั้งสามารถกำหนดทิศทางหรือแนวทางการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยนำไปสู่การปกครองของประชาชนและให้พื้นที่จัดการตนเอง โดยชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน และ 3) ศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

อวยชัย วะทา (2555: 89) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือสาธารณชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินกิจกรรมของรัฐในด้านต่างๆ ทุกขั้นตอน เช่น การรับรู้ข่าวสารข้อมูล การคิด การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การแก้ไขปัญหา การได้รับประโยชน์ ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในลักษณะของปัจเจกบุคคล 2) การมีส่วนร่วมในลักษณะของกลุ่มหรือขบวนการ 3) การมีส่วนร่วมในลักษณะของโครงการ 4) การมีส่วนร่วมในลักษณะของสถาบัน และ 5) การมีส่วนร่วมในลักษณะของนโยบาย

กรมการปกครอง (2542: 77) สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นทั้งหลักการและวิธีการในการทำงานของชุมชนช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning Doing) เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ประชาชนได้รู้จักคิดเป็นทำเป็น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้นๆ (Sense of Belonging) ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและบำรุงรักษางานที่เกิดจากความร่วมมือของตนเองด้วย

ถวิลวดี บุรีกุล (2551: 10-11) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาแห่งสถาบันพระปกเกล้าระบุถึงวิธีการแบ่งระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าอาจแบ่งได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ การแบ่งระดับชั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้จากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุดออกเป็น 7 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นภูมิกากับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมากและยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลง

John and Norman (1977: 7-9) กล่าวว่าความร่วมมือโดยทั่วไปหมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการปฏิบัติการด้วย เช่นในการจัดองค์การกำหนดกิจกรรมพัฒนาการตัดสินใจยังมีการเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์การประเมินผลในกิจกรรมการพัฒนาด้วยซึ่งจะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติการและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการประเมินผลด้วยเหมือนกันโดยที่ผลประโยชน์เป็นผลมาจากการปฏิบัติการและผลประโยชน์นั้นก็นามากำหนดให้มีการประเมินผลซึ่งต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอนการตัดสินใจทั้งสิ้น นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผลและการปฏิบัติงานกลับไปสู่การตัดสินใจเลือกปัญหาอีกครั้ง

จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555: 129-131) ได้แก่ 1) เทคนิคการให้ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดีจะต้องประกอบด้วยวางแผนการให้ข้อมูลข่าวสารที่ดีกับสาธารณชน เพื่อให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและประเด็นสำคัญต่างๆ อย่างครบถ้วนและใช้ประกอบการตัดสินใจได้ว่าควรจะให้การสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบาย/โครงการพัฒนานั้นๆ 2) การจัดเวทีหรือมาตรการต่างๆ เพื่อให้สมาชิกของสาธารณชนสามารถแสดงความรู้สึกแสดงความคิดเห็นหรือความห่วงกังวลของตนต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีหลายเทคนิคที่สามารถใช้ได้เช่นการจัดตั้งกลุ่มที่ปรึกษาหรือคณะทำงานกร สนทนากลุ่ม การเปิดสายด่วน การสัมภาษณ์ การประชุม การรับฟังความคิดเห็นและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2535: 170) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าประชาชนมีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม ประชาชนยังขาดความรู้ในการปกครองตนเองแต่มีความสนใจอยากปกครองตนเอง อยากทำงานและสหทรัพยากรให้สนับสนุนเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น และสนใจฟังข่าวคราวจากรัฐบาลเสมอ

John และ Norman (1980: 219-222) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับคือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

Sherry (1969: 216-224) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็นบันได 8 ขั้น บันไดขั้นที่ 1 ขั้นถูกจัดกระทำ (Manipulation) ขั้นที่ 2 คือ ขั้นบำบัดรักษา (Therapy) นั้น เรียกว่าการมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการตัดสินใจ อำนาจการตัดสินใจเป็นของผู้มีอำนาจเท่านั้น บันไดขั้นที่ 3-5 เป็นขั้นที่ผู้มีอำนาจรับฟังความคิดเห็น ยอมรับให้แสดงความคิดเห็น ได้เสนอแนะการตัดสินใจได้บ้าง แต่ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ บันไดขั้นที่ 6-8 เป็นการเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น สามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านตัวแทน และขั้นที่ 8 เป็นขั้นที่ควบคุมโดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชนโดยตรง นโยบายของรัฐบาลภายใต้กรอบไทยแลนด์ 4.0

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (6 เมษายน 2560) ได้วางหลักการพื้นฐานในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ 1) รัฐต้องอนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีส่วนร่วมดำเนินการ และได้รับประโยชน์ 2) การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน หรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ โดยรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้น้อยที่สุด ถ้าเกิดผลกระทบ รัฐต้องเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายแก่ประชาชนหรือชุมชนอย่างเป็นธรรมโดยไม่ชักช้า 3) รัฐต้องเปิดเผยข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก 4) รัฐพึงดำเนินการในการวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การจัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน และการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่ารวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือก เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน และ 5) ให้ดำเนินการปฏิรูปให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืนค่านึงทุกมิติ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศประกอบกัน

กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) เป็นกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีวิสัยทัศน์คือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 6 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยวางเป้าหมายอนาคตประเทศไทยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน พ.ศ.2579

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2560-2564 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1)การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม 2)การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟู 3)เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน และ 4)สร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ และส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาร์กซ์ ชาราพรรค์ และ วัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2561) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียชุมชนตรอกข้าวสาร เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.32) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของประชาชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำเสียแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ด้าน อายุสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำเสียไม่แตกต่างกัน โดยผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียโดยรวม จำแนกตามเพศโดยใช้การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม (t-test) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำเสียแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ค่า P =.05) จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ชนกกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์ (2559) กระบวนการและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยของเครือข่ายสลัมสี่ภาค พบว่า การเข้าร่วมกับขบวนการภาคประชาชน รณรงค์ในประเด็นต่างๆรวมทั้งนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ด้านระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสลัมสี่ภาคต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายชั้น พบว่า ชั้นที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมี

ส่วนร่วมมากที่สุดคือ ขั้นพัฒนาประเด็นสาธารณะ รองลงมาคือ ขั้นตอนติดตามการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ และขั้นจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย มีระดับน้อยที่สุด สำหรับในรายข้อพบว่าข้อที่เครือข่ายสลัมสี่ภาคมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ นำเสนอประเด็นปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนของตนเอง การเข้าร่วมประชุมเพื่อหาข้อสรุปในนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยที่สมควรผลักดัน และการเข้าร่วมเคลื่อนไหวชุมนุมเพื่อนำเสนอข้อเรียกร้องและติดตามการแก้ปัญหา

เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวิณั บุนนาค และ จตุพร บานชื่น (2559) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยทางสังคมได้แก่ อายุ และอาชีพของประชาชนที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และประสบการณ์เป็นกรรมการในการจัดการเลือกตั้งแตกต่างกัน

แพทริยา พลอยไป, จุฑาทิพ คล้ายทับทิม และ สุพัตรา จุณณะปิยะ (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของตัวอย่างร้อยละ 57.8 เป็นเพศชาย ร้อยละ 23.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 47.4 มีตำแหน่งเป็นพนักงานทั่วไป ร้อยละ 25.9 ปฏิบัติงานเป็นระยะเวลา 4 ปี โดยมีระยะเวลาการปฏิบัติงานสูงสุด 19 ปี ต่ำสุด 1 ปี

สมใจ จัวนาน และ กิ่งกนก ขวลิตรารัง (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบริเวณชุมชนชายฝั่งทะเล ตำบลสองคลอง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเกินครึ่งเป็นเพศชาย จำนวน 210 คน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 31-40 ปี มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือน 15,001-20,000 บาท การศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

การมีส่วนร่วมตามขั้นตอนต่างๆ ในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล ผลการวิจัยพบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามขั้นตอนต่างๆ ในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเล อยู่ในระดับมาก โดยการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาถึงมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุตา พลโรสงค์ และ ประกิต กันยาบาล (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประกอบอาชีพในภาคธุรกิจศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มลูกค้าและบุคลากรของบริษัท เอ็น.อาร์. เอ็นจิเนียริง จำกัด พบว่า ตัวอย่างเป็นเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน คือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.3 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.7 มีอายุไม่เกิน 30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.4 ระดับการศึกษาตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.3 รายได้ระหว่าง 15,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.1

วรัญญา กังสดาลย์ และ สมาน กลิ่นเกษร (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท มีจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4

บัณฑิต สกุลบงการ (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากแดด อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตากแดด มีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด มีจำนวน 181 คน คิดเป็น ร้อยละ 45.3 รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างมีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 รองลงมาได้แก่ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 รองลงมาได้แก่อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจและอาชีพแม่บ้านหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ มีจำนวนเท่ากัน คือ 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 และอาชีพข้าราชการบำนาญมีจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0

กรรณิภรณ์ สุริยะศรี และ เชี่ยวชาญ อาศุวัฒนกุล (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอเขาชะเมา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุไม่เกิน 40 ปี จบการศึกษาระดับ

ประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร/ประมง มีรายได้ 3,001-6,000 บาท มีสถานภาพสมรส รวมทั้งหม้าย หย่าร้าง หรือ แยกกันอยู่ และมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลไม่เกิน 40 ปี

เนตรชนก ตระกูลมาลี และ สมาน กลิ่นเกสร (2558) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตเทศบาลตำบล สระยาไสม อำเภอยะโฮง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 61.90 มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 63.56 และ มีระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 228 มีรายได้ 5,000-10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 185 คน คิดเป็น ร้อยละ 52.26

นรินทร์ แก้วแพงมาก และ อรพันธ์ กลิ่นทุระ (2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.3 มีอายุระหว่าง 43-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.2 มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 24.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 94,001-138,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.5

สุขุมลย์ ประสมศักดิ์ (2557) ศึกษาผลกระทบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรม ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถจำแนกได้ทั้งหมดออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 2) นโยบายภาครัฐเจ้าหน้าที่ของ รัฐไม่สามารถควบคุมและไม่สามารถรักษามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ 3) ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วน ร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง และ 4) เครือข่ายของสมาคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน ไม่สามารถจะบูรณาการการทำงานในเชิงเครือข่ายได้ 2) การบูรณาการกลยุทธการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลัก พุทธธรรมกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องมีความ รับผิดชอบโดยตรงและให้ความสำคัญในฐานะที่มีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของรัฐบาล และ ตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 3) แนวทางการส่งเสริมยุทธการมีส่วนร่วม ของประชาชนตามหลักพุทธธรรม พบว่า การดำเนินงานการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ธิตี ศรีใหญ่ (2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ผลวิจัยพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.8 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 31.8 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 56.7 อาชีพ เกษตรกรรม ร้อยละ 72.5 รายได้ต่อเดือน 0-5,000 บาท ร้อยละ 53.9 และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41-50 ปี ร้อย ละ 36.1 ปัจจัยแวดล้อมพบว่า ด้านวัฒนธรรมชุมชน มากเป็นอันดับ 1 ที่ระดับค่าเฉลี่ย 4.28 ด้านโอกาสหรือช่องทางใน การเข้าร่วม เป็นอันดับ 2 ที่ระดับค่าเฉลี่ย 3.98 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัด สุรินทร์ พบว่า ด้านควบคุมโดยรัฐทั้งหมด มากเป็นอันดับ 1 ที่ระดับค่าเฉลี่ย 3.68

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ การขาดความตระหนัก ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เข้าใจถึงบทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อชุมชน ไม่เข้าใจกฎระเบียบข้อบังคับของป่า ชุมชน ไม่มีเวลาร่วมกันรักษาทรัพยากรของชุมชน บทบาทของคณะกรรมการที่ดูแลป่าชุมชนยังไม่เข้มแข็ง การ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ในชุมชนยังไม่เพียงพอ ผู้นำท้องถิ่นยังให้ความสำคัญกับป่าชุมชนน้อย

ธนวัฒน์ มานะดิگانนท์ และ เชี่ยวชาญ อาศุวัฒนกุล (2556) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนไร้ถัง ขยะของเทศบาลเมืองเขาสามยอต อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 55.08 ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40

สิงห์ ปานะชา (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสฟตติขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า อำเภอสนมั่ง จังหวัดราชบุรี ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวม

มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ตัวชี้วัดที่ได้รับคะแนนมากที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (To Inform) รองลงมา ได้แก่ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม (To Collaborate) การรับฟังความคิดเห็น (To Consult) การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนและตัดสินใจ (To Involve) และการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน (To Empower)

ชนะบุรณ์ อินทรพันธ์ (2555) ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของชุมชน พบว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของชุมชน เกิดขึ้นโดยมี 3 ขั้นตอนหลักคือ 1) การระบุประเด็นปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน ผ่านกระบวนการประชาคมสุขภาพของหมู่บ้าน 2) การจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจัดทำแผนงาน/โครงการในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน และ 3) การกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของชุมชน โดยจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อออกเป็นประกาศหมู่บ้านและมาตรการทางสังคมของหมู่บ้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

1) ปัจจัยส่วนบุคคล
1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. อาชีพ 5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
2) ปัจจัยแวดล้อม
1. ด้านกลไกของภาครัฐในชุมชน 2. ด้านจิตสาธารณะในชุมชน 3. ด้านการกำหนดเป้าหมายวิธีการ และผลประโยชน์ 4. ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมการ มีส่วนร่วมของประชาชน

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้าน สิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพ จังหวัดภาคใต้ตอนบน
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

วิธีการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน จำนวนทั้งสิ้น 1,115 คน คำนวณขนาดตัวอย่างด้วยสูตรหาขนาดตัวอย่างเมื่อทราบค่าประชากร ของ Yamane (1973: 111) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่าง 295 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง ห้วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560 โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ 1.1) เพศ, 1.2) อายุ, 1.3) ระดับการศึกษา, 1.4) อาชีพ, และ 1.5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ 2) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน จำนวน 12 ข้อ จำแนกเป็น 2.1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำนวน 4 ข้อ, 2.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ จำนวน 2 ข้อ และ 2.3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำนวน 3 ข้อ 2.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 3 ข้อ 3) ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของด้านสิ่งแวดล้อมสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน จำนวน 17 ข้อ จำแนกเป็น 3.1) ด้านกลไกของภาครัฐในชุมชน จำนวน 5 ข้อ, 3.2) ด้านจิต

สาธารณะในชุมชน จำนวน 4 ข้อ และ 3.3) ด้านการกำหนดเป้าหมายวิธีการและผลประโยชน์ จำนวน 4 ข้อ 4.4) ด้านการพัฒนาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 4 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นซึ่งคำนวณด้วยสูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา ด้วยวิธีของ Cronbach เท่ากับ .97 และตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยใช้สูตร สังกะสี ชมภูวงศ์ (2548: 31)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ประกอบด้วย สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ ได้แก่ ค่าสถิติที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วเป็นเครื่องมือในการวิจัย ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อบำรุงการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การตีความเชิงตรรกะ (logical interpretation) โดยการสร้างข้อสรุปย่อยเป็นชุดๆ จำนวนหนึ่ง แล้วประมวลข้อสรุปย่อยเป็นข้อสรุปใหญ่ เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วจึงนำมาเรียบเรียง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศชาย (ร้อยละ 79.0) มีอายุระหว่าง 31 ปี-60 ปี (ร้อยละ 80.0) มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป (ร้อยละ 60.0) มีอาชีพเกษตรกรรมหรือประมง (ร้อยละ 36.6) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 บาท-30,000 บาท (ร้อยละ 51.2)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน ($\bar{X} = 4.20$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน ($\bar{X} = 4.10$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.05$) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.83$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปรผล และการจัด อันดับของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ภาพรวม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

สรุปภาพรวม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน	4.10	.402	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน	4.20	.490	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.05	.455	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.83	.561	มาก
รวม	4.05	.578	มาก

เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน

เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคล	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
เพศ	.461	.439	.408	.312*
อายุ	.088	.327	.201*	.306*
ระดับการศึกษา	.000	.004	.203*	.312
อาชีพ	.150*	.232*	.203*	.301*
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	.133	.395	.202*	.300*

* p-value <.05

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกออกเป็นรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน, การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน, การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ยอมรับสมมติฐาน) ขณะที่ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ยอมรับสมมติฐาน) ขณะที่ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ยอมรับสมมติฐาน) ขณะที่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ยอมรับสมมติฐาน) และขณะที่ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (ยอมรับสมมติฐาน)

อภิปรายผลการวิจัย

ขณะที่ ธิติ ศรีใหญ่ (2557), ธนวัฒน์ มานะดิگانนท์ และ เขียวชาญ อาศุวัฒนกุล (2556) พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยนี้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอาชีพเกษตรกรรมหรือประมง สอดคล้องกับ แพทริยา พลอยไป, จุฑาทิพ คล้ายทับทิม และ สุพัตรา จุณณะปิยะ (2558) ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สอดคล้องกับ กรรรมิทธิมย์ สุริยะศรี และ เขียวชาญ อาศุวัฒนกุล (2558) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมหรือประมง และสอดคล้องกับ บัณฑิต สกุลบงการ (2558) พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตากแดด มีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ไม่สอดคล้องกับ วรัญญา กังสดาลย์ และ สมาน กลิ่นเกษร (2558), นรินทร์ แก้วแพงมาก และ อรพันธ์ กลิ่นทุระ (2557) ที่พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ระดับการศึกษาของการวิจัยนี้ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ไม่สอดคล้องกับ เนตรชนก ตระกูลมาลี และ สมาน กลิ่นเกษร (2558), สรุตา พลไธสงค์ และ ประกิต กันยาบาล (2558) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

นอกจากนั้น ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นด้วยว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมาชิกสภาจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งรายด้านและรายข้อ สอดคล้องกับชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์ (2559), สิงห์ ปานะชา (2555), สมใจ จัวนาน และ กิ่งกนก ขวลิตร่าง (2558) พบว่า ในภาพรวม มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก แม้ไม่สอดคล้องกับ อารักษ์ ธาราพรรค และ วัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2561) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียในชุมชนตรอกข้าวสาร เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมาชิกสภาจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ได้ศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2542: 41), John และ Norman (1980: 7-9)

ปัญหา ข้อขัดแย้งในพื้นที่ หลายๆ ครั้งแก้ไขได้ โดยพัฒนาประเด็นปัญหาให้เป็นปัญหาสาธารณะ ปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ส่วนใหญ่มาจากนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาประเทศ ซึ่งพื้นที่ในภาคใต้ก็เป็นพื้นที่ที่มีการรองรับการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) กล่าวถึง ประเด็นสิ่งแวดล้อมในยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยวางเป้าหมายอนาคตประเทศไทยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน พ.ศ.2579 หน่วยงานราชการมุ่งแต่ตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้ประกาศนโยบาย จึงไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ทำความเข้าใจกับประชาชนและภาคีเครือข่ายตั้งแต่เริ่มต้น ประชาชนจึงต้องขับเคลื่อนประเด็นด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอนหลัก สอดคล้องกับ ชนะบุรณ์ อินทรพันธ์ (2555) คือ 1) การระบุประเด็นปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน ผ่านกระบวนการประชาคมสุขภาพของหมู่บ้าน 2) การจัดทำข้อเสนอนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจัดทำแผนงาน/โครงการในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน และ 3) การกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของชุมชน โดยจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อออกเป็นประกาศหมู่บ้านและมาตรการทางสังคมของหมู่บ้าน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน สร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2560-2564 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม 2) การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟู 3) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน และ 4) สร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ และส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ เช่น ประเด็นการสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ ประตูน้ำที่กำลังเป็นประเด็นในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน โดยเฉพาะจังหวัดนครศรีธรรมราชและพัทลุง ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเครือข่าย เคลื่อนไหวขอให้อยูดี 4 โครงการ ประกอบกับผลการตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) พบว่า การดำเนินงานโครงการไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ การดำเนินงานโครงการไม่เป็นไปอย่างประหยัด และเกิดความคุ้มค่าต้องงบประมาณแผ่นดิน, การดำเนินงานโครงการ ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ หรือคู่มือการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ พื้นที่ดำเนินการขาดการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์จากน้ำของโครงการการจัดหาและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน (สถานีสูบน้ำพร้อมระบบส่งน้ำบ้านวังมะปรางค์และบ้านหงษ์เจริญ) ประจำปีงบประมาณ 2558-2560 จังหวัดชุมพร จึงเกิดพลังภาคีเครือข่ายออกมาเคลื่อนไหวมากขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่ขาดการสื่อสารแบบสองทาง ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และขาดการใช้เทคนิค เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร แม้ไม่สอดคล้องกับ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ (2555: 129-131) กล่าวถึงเทคนิคการให้ข้อมูลข่าวสาร ต้องมีการวางแผนการ ให้ข้อมูลข่าวสารที่ดี สาธารณชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประเด็นต่างๆ อย่างครบถ้วน เพื่อใช้ในการตัดสินใจ ควรจะสนับสนุนหรือ

คัดค้านนโยบาย/โครงการพัฒนานั้นๆ โดยจัดเวที เพื่อให้สมาชิกสามารถแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นหรือความห่วงกังวลของตนต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

เมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชนระดับมาก เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม ใช้ทรัพยากร หรือช่วยสนับสนุนทรัพยากรและมีส่วนร่วมในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย จัดทำแผน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของตน เป็นปกติอยู่แล้วในการดำเนินตามวิถี โดยมีขั้นการพัฒนาประเด็นสาธารณะอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาขั้นติดตามการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ และขั้นจัดทำร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย อยู่ในระดับน้อยที่สุด สอดคล้องกับชนกกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์ (2559) ได้กล่าวถึง ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายสลัมสี่ภาคต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ขั้นพัฒนาประเด็นสาธารณะ รองลงมาคือ ขั้นติดตามการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ และขั้นที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ขั้นจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้ความสำคัญการเกิดความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องดูแลรักษา ร่วมกัน สอดคล้องกับ กรมการปกครอง (2542: 77) ที่ได้กล่าวว่า ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้นๆ (Sense of Belonging) ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและบำรุงรักษางานที่เกิดจากความร่วมมือของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2542: 41) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์ และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ ผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของประชาชน ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม ใช้ทรัพยากร หรือช่วยสนับสนุนทรัพยากร สอดคล้องกับ ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2535: 170) ได้กล่าวว่า ประชาชนมีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการปกครองตนเองอยากทำงานและสละทรัพย์สินสมทบเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ให้ความสำคัญการได้มีส่วนร่วมปฏิบัติการหรือร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับ อวยชัย วัฒนา (2555: 89) ที่ประชาชนหรือสาธารณชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินกิจกรรมของรัฐในด้านต่างๆ ทุกขั้นตอน รวมทั้งการได้รับประโยชน์ ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง และประโยชน์ของชุมชน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ในการเขียนรายงาน สรุปผลการดำเนินงาน และผลที่ได้รับจากการทำงาน เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2551: 10-11) ร่วมติดตามตรวจสอบประเมินผล มีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลต่อการพิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ ตลอดจนปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับ เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวิณัฏ บุนนาค และ จตุพร บานชื่น (2559) พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนของประชาชนที่แตกต่างกัน และ สอดคล้องกับ อารักษ์ ธาราพรรค และ วัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2561) พบว่า เพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของประชาชนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ภาพรวม ให้ความสำคัญด้านจิตสาธารณะในชุมชน อยู่ในระดับมาก ด้านกลไกของภาครัฐในชุมชน ด้านการกำหนดเป้าหมายวิธีการและผลประโยชน์ และด้านการพัฒนาและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ได้แก่ การขาดความรู้ ความตระหนัก ความไม่ชัดเจนและการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องกับภาครัฐ ภาคประชาสังคมและประชาชนยังไม่เข้าใจ เข้าถึง นโยบายสาธารณะของท้องถิ่น ท้องที่ และไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเป็นธรรมจากภาครัฐอย่างแท้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ยังไม่เป็นปัจจุบันทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำในบางพื้นที่ การพัฒนาศักยภาพชุมชนหรือแกนนำจิตอาสายังมีไม่มากพอและขาดการประสานงานที่เป็นระบบและครอบคลุม สอดคล้องกับ ธิตี ศรีใหญ่ (2557) ที่ประชาชนขาดความตระหนัก ความไม่เข้าใจ และขาดการจัดสรรงบประมาณทั้งหน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ สอดคล้องกับ สุขุมลย์ ประสมศักดิ์ (2557) ที่ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง นโยบายของภาครัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ไม่สามารถควบคุมและไม่สามารถรักษามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมได้จริง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ หลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในทางปฏิบัติที่ประชาชนได้รับจากภาครัฐ โดยถูกปฏิเสธตั้งแต่ขั้นแรก จึงออกมาเคลื่อนไหวให้เป็นชาวหลายครั้ง ภาครัฐจึงจะหันมาสนใจกับปัญหาประเด็นนั้นๆ

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อมของสมัชชาสุขภาพจังหวัด ภาคใต้ตอนบน ได้แก่ การจัดระบบจัดการความรู้ เข้าใจง่าย สร้างความรู้สึกร่วมกันกับการสร้างองค์ความรู้ สร้างจิตสำนึกและความตระหนัก ต้องกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้พื้นที่สร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนงานได้อย่างแท้จริงในทุกระดับในกระบวนการสมัชชาและทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น ท้องที่ โดยบูรณาการร่วมกันกับภาคประชาชนและแกนนำภาคีเครือข่ายต่างๆ ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ต้องจัดทำระบบฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ลดความขัดแย้ง พัฒนาศักยภาพชุมชนและแกนนำจิตอาสาให้มากขึ้นและพัฒนาระบบการติดต่อประสานงานให้เป็นระบบและครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2542. คู่มือการปฏิบัติงานสภาดำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรมควบคุมมลพิษ. 2562. สถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 ประจำวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562. สืบค้นจาก https://web.facebook.com/pg/PCD.go.th/photos/?ref=page_internal.
- กรรณิกรมัย สุริยะศรี และ เขียวชาญ อาศุวัฒนกุล. 2558. "การมีส่วนร่วมของประชาชนและการบรรลุถึงสัมฤทธิ์ผลของโครงการหมู่บ้านต้นแบบปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดโรคของเทศบาลตำบลบัวบาน อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (2): 139-146.
- ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม. 2559. เบ็ดทรายานกรมควบคุมมลพิษ "สถานการณ์มลพิษ 2559". สืบค้นจาก <http://www.environnet.in.th/archives/4109>.
- จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. 2555. "การวิเคราะห์หลัก "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ใน "The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement" ในบริบทประเทศไทย." วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 8 (1): 126.
- ชนกาญจน์ พันธุ์เดิมวงศ์. 2559. กระบวนการและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยของเครือข่ายสลัมสี่ภาค. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชนะบุรณ์ อินทรพันธ์. 2555. กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของชุมชน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. 2535. ขยายฐานะประชาธิปไตยสู่ปวงชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ท้องถิ่น.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2551. ระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับจังหวัด: ทำอย่างไรให้เป็นจริง. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ธนวัฒน์ มานะดีกานนท์ และ เชื้อชาญ อาศัฒณกุล. 2556. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนไร้ถังขยะของเทศบาลเมืองเขาสองยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 2 (2): 215-235.

ธิตี ศรีใหญ่. 2557. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

นรินทร์ แก้วแพงมาก และ อรพันธ์ กลั่นทุประ. 2557. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 3 (1): 215-227.

เนตรชนก ตระกูลมาลี และ สมาน กลิ่นเกษร. 2558. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตเทศบาลตำบลระยาลัย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (2): 183-191.

บัณฑิต สกุลบงการ. 2558. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลตากแดด อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (2): 49-55.

เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, ณัฐวิทย์ บุญนาค และ จตุพร บานชื่น. 2559. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 5 (1): 150-160.

แพทริยา พลอยไป, จุฑาทิพ คล้ายทับทิม และ สุพัตรา จุณณะปิยะ. 2558. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (4): 108-115.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

วรัญญา กังสดาลย์ และ สมาน กลิ่นเกษร. 2558. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (1): 138-145.

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. 2545. นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์. 2558. คุณค่าของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม รูปแบบและกระบวนการพัฒนานโยบาย การยอมรับของกลไกการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในประเทศและต่างประเทศ. นครปฐม: ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมใจ จัวนาน และ กิ่งกนก ขวลิตรำรง. 2558. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบริเวณชุมชนชายฝั่งทะเล ตำบลสองคลอง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (3): 199-211.

สรุตา พลไธสงค์ และ ประกิต กันยาบาล. 2558. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ประกอบอาชีพในภาคธุรกิจเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มลูกค้าและบุคลากรของ บริษัท เอ็น.อาร์. เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด, สำนักงานใหญ่ (กรุงเทพมหานคร)." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 4 (3): 212-219.

สิงห์ ปานะชา, พันตำรวจโท. 2555. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สุขุมลย์ ประสมศักดิ์. 2557. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรม
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. 2542. การบริหารโรงเรียนเป็นฐานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บุ๊ค
พ้อยท์.

ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20ปี (พ.ศ.2560-2579).

อวยชัย วัฒนา. 2555. กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำองค์กรชาวบ้านเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชน จังหวัด
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค, วิทยาลัย
มหาสารคาม.

อารักษ์ ธาราพรรค และ วชิรินทร์ ชาญศิลป์. 2561. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียในชุมชน
ตรอกข้าวสาร เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร." วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา 7 (1): 204-
213.

Carl, J. 1963. **Man and His Government**. New York: McGraw-Hill. Frohock, Fred M.

Easton, David. 1953. **The Political System**. New York: Knopf.

Fred, M. 1979. **Public Policy: Scope and Logic**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Harold, D. and Kaplan, A. 1970. **Power and Society**. New Haven: Yale University Press.

Jame, E. 1975. **Public Policy Making**. Great Britain: Thomas Nelson and Sons Ltd.

John, M. and Norman, T. 1980. "Participation's place in Rural development: Seeking Clarity Through
Specificity." **World Development** 8 (3): 213-235.

Sharkansky, I. 1970. **Policy Analysis in Political Science**. Chicago: Markham Publishing Company.

Sherry, R. 1969. "A Ladder of Citizen Participation." **Journal of the American Planning Association** 35 (4):
216-224.

Thomas, R. 1984. **Understanding Public Policy**. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.